

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลตู๋

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลตู๋ อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

คำนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง ฝนความรู้ความสามารถที่ผ่านกระบวนการคิดโดยใช้สติปัญญาของคนในท้องถิ่นมีการเรียนรู้และการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบล จึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบล อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบล ให้แก่เด็กเยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป ได้รับทราบข้อมูล รongรับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติให้คงอยู่สืบต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบล
อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

ส่วนที่ ๑

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

๑ ด้านกายภาพ

๑.๑ ที่ตั้งของหมู่บ้าน หรือ ชุมชน หรือตำบล

ที่ตั้ง

ตำบล ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ของอำเภอกันทรารมย์ ระยะห่างจากอำเภอ ประมาณ ๙ กิโลเมตร

เนื้อที่

เนื้อที่ทั้งตำบล จำนวน ๒๐.๕๘ ตารางกิโลเมตร / จำนวน ๑๒,๘๖๒.๕๐ ไร่
แบ่งออกเป็น

- พื้นที่อยู่อาศัย ๒.๒๐ ตารางกิโลเมตร/จำนวน ๑,๓๗๕ ไร่
- พื้นที่ทำการเกษตร ๑๒.๕๘ ตารางกิโลเมตร/จำนวน ๗,๖๒๐.๕๐ ไร่
- ป่าไม้ ๕.๖๐ ตารางกิโลเมตร/จำนวน ๓,๕๐๐ ไร่
- แหล่งน้ำ ๐.๒๐ ตารางกิโลเมตร/จำนวน ๑๒๕ ไร่

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นที่ราบต่ำ มีความแตกต่างของระดับความสูงเล็กน้อย โดยมีความสูงทางตอนใต้และตะวันออกลาดเทไปทางตอนเหนือของตำบล มีความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ย ๑๒๐ เมตร มีความชัน ๒-๖ %

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดกับตำบลหนองบัว อำเภอกันทรารมย์ บริเวณพิกัด วิ.ปี. ๔๔๑๗๒๐

ทิศตะวันออก ติดกับตำบลหนองบัว และ ตำบลยาง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ บริเวณพิกัด วิ. ปี. ๔๘๕๖๘๗

ทิศใต้ ติดกับตำบลยางและตำบลผักแพว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ บริเวณพิกัด วิ. ปี.๔๖๓๖๖๕

ทิศตะวันตก ติดกับตำบลหนองแก้วและตำบลโพนเขวา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีลำห้วยกระเด็น แบ่งแนวเขตบริเวณพิกัด วิ.ปี. ๔๓๓๖๕๕

๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพอากาศของจังหวัดศรีสะเกษ แบ่งออกเป็น ๓ ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว อากาศร้อนอบอ้าว ในฤดูร้อน และหนาวเย็นมากในฤดูหนาว เดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุด คือ เดือนเมษายน และหนาวเย็นที่สุด คือ เดือน มกราคม

๑.๔ ลักษณะของดิน

ลักษณะดินของพื้นที่ตำบล เป็นดินร่วนปนทรายในบริเวณราบลุ่มจะมีความอุดมสมบูรณ์มาก
เหมาะสำหรับทำนา และบริเวณที่ราบสูงเหมาะแก่การปลูกพืชไร่ และพืชสวน

๒. ด้านการเมืองการปกครอง

๒.๑ เขตการปกครอง

จำนวนหมู่บ้านในตำบล มี ๘ หมู่บ้าน

หมู่ ๑	บ้านดู่
หมู่ ๒	บ้านคล้อ
หมู่ ๓	บ้านหนองถ่ม
หมู่ ๔	บ้านเหมือดแอ่
หมู่ ๕	บ้านหนองยาง
หมู่ ๖	บ้านหนองม่วง
หมู่ ๗	บ้านคล้อ
หมู่ ๘	บ้านหนองถ่ม

๒.๒ เขตการเลือกตั้ง

มีทั้งหมด ๘ เขตเลือกตั้ง

๓. ประชากร

๓.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร

ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น ๔,๐๑๑ คน แยกเป็น ชาย ๑,๙๗๔ คน หญิง ๒,๐๓๗ คน
ประชากรแยกเป็นรายหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
๑	บ้านดู่	๑๕๗	๓๔๒	๓๓๙	๖๘๑
๒	บ้านคล้อ	๑๖๘	๓๐๔	๒๙๘	๖๐๒
๓	บ้านหนองถ่ม	๑๔๙	๒๘๕	๒๗๐	๕๕๕
๔	บ้านเหมือดแอ่	๘๕	๑๕๗	๑๕๔	๓๑๑
๕	บ้านหนองยาง	๗๗	๑๓๕	๑๔๔	๒๗๙
๖	บ้านหนองม่วง	๖๗	๑๓๙	๑๖๑	๓๐๐
๗	บ้านคล้อ	๑๗๓	๒๙๐	๓๓๐	๖๒๐
๘	บ้านหนองถ่ม	๑๖๗	๓๒๒	๓๔๑	๖๖๓
รวม		๑,๐๔๓	๑,๙๗๔	๒,๐๓๗	๔,๐๑๑

๔. ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

๓.๑ การนับถือศาสนา

ประชาชนในเขตตำบล ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัด จำนวน ๕ แห่ง และสำนักสงฆ์จำนวน ๑ แห่ง ดังนี้

๑. วัดบ้านดู่
๒. วัดบ้านคล้อ
๓. วัดหนองถ่ม
๔. วัดศรีเหมือดแอ่
๕. วัดบ้านหนองม่วง
๖. สำนักสงฆ์บ้านหนองยาง

๓.๒ ประเพณีและงานประจำปี

งานประเพณีของตำบล จะมีการพิธีกรรมตามฮีตสิบสอง ที่ชาวตำบลปฏิบัติสืบเนื่องต่อมาจนปัจจุบัน มีดังนี้

- ฮีตที่ ๑ เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม
- ฮีตที่ ๒ เดือนยี่ บุญคูณลาน
- ฮีตที่ ๓ เดือนสาม บุญข้าวเจี๊ ๔ เดือนสี่ บุญพะเหวด
- ฮีต ฮีตที่ ๕ เดือนห้า บุญสงกรานต์
- ฮีตที่ ๖ เดือนหก บุญบั้งไฟ
- ฮีตที่ ๗ เดือนเจ็ด บุญข้าฮะ
- ฮีตที่ ๘ เดือนแปด บุญเข้าพรรษา
- ฮีตที่ ๙ เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน
- ฮีตที่ ๑๐ เดือนสิบ บุญข้าวสาก
- ฮีตที่ ๑๑ เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา
- ฮีตที่ ๑๒ เดือนสิบสอง บุญกฐิน และงานลอยกระทง

๓.๓ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบล ที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ และปัจจุบันยังไม่เลือนหายไปยังมี ลูกหลานสานต่อและสืบทอดต่อๆ กันมา คือ

๔.๓.๑ ด้านเกษตรกรรม มีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ตามแนวพระราชดำริ โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้โดยการทำนา ทำไร่ การปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ยืนต้น และการเลี้ยงสัตว์ผสมผสานกันไป

๔.๓.๒ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม มีการทำเครื่องจักรสาน การสานสวิง สานแห การทอเสื่อ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการทอผ้าไหม

๔.๓.๓ ด้านการแพทย์แผนไทย มีปราชญ์ที่นำความรู้และสมุนไพรไทยในท้องถิ่น ในการป้องกันรักษาสุขภาพของคนในท้องถิ่น โดยเน้นการพึ่งพาตนเองและแบ่งปันช่วยเหลือกันในท้องถิ่น

๔.๓.๔ ด้านศิลปกรรม ในพื้นที่ตำบลมีศิลปะหลายสาขา ได้แก่ การร้องหมอลำ คีตศิลป์ (การเล่นดนตรีพื้นบ้าน พิณ แคน) นาฏศิลป์ (รำผีฟ้า)

๔.๓.๕ ด้านศาสนาและประเพณี มีการสืบทอดความเชื่อ หลักธรรมทางพุทธศาสนา และวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมตามหลักฮีตสิบสอง คลองสิบสี่

๔.๓.๖ ด้านภาษาและวรรณกรรม ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารคือ ภาษาอีสาน และใช้ภาษากลางในการติดต่องาน/ราชการ มีการสอนภาษาบาลีแก่สามเณร เด็กและเยาวชน

๓.๔ สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

- ๑. ผ้าไหม ผ้าถุง โสร่ง สไบขิด
- ๒. ผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ
- ๓. สวิง
- ๔. ตะกร้าไม้ไผ่

ส่วนที่ ๒

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบล

แบ่งเป็น ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านเกษตรกรรม

คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง/การแปรรูป/การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำ
การเกษตรแบบผสมผสาน, เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

ลำดับที่	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่		หมายเหตุ
			บ้านเลขที่	หมู่ที่	
	การปศุสัตว์				
๑	เลี้ยงโคเนื้อ	นายสมควร วงษ์รักษา	๔๕	๒	
๒	เลี้ยงโคเนื้อ	นายดาว สารจันทร์	๒๒/๑	๘	
๓	เลี้ยงโคเนื้อ	นายวิชัย แสงสิงห์	๖๙	๓	
๔	เลี้ยงโคนม	นางวิจิตร ไชยวิเศษ	๙	๓	
๕	เลี้ยงกระบือ	นางลุมมี พันธมา	๓๔/๑	๘	
๖	เลี้ยงหมู	นายสมพร ผลดี	๒๒/๒	๘	
๗	เลี้ยงหมู	นายนัน แก้วโจะ	๔๐/๑	๓	
๘	เลี้ยงกบ	นายเลื่อน จันทรมั่น	๖๓/๑	๘	
๙	เลี้ยงกบ	นายบุญมี สารจันทร์		๑	
๑๐	เลี้ยงไก่ไข่อารมณ์ดีแบบปล่อย	นายณัฐพล นกพุ่ม	๖๙	๒	
๑๑	ฟาร์มจิ้งหรีดไข่แม่สม	นางจิราภรณ์ นัยเนตร	๒๙	๖	
	การกสิกรรม/เกษตรแบบผสมผสาน				
๑	ปลูกพริก	นางทองอินทร์ เสาะใส	๘๑/๒	๘	
๒	ปลูกพริก	นางอำนวย วงษ์ประเทศ	๓๘	๘	
๓	ไร่นาสวนผสม	นายดม อ่อนเกษ	๑๒/๑	๖	
๔	ไร่นาสวนผสม	นายคำเล่ง ชากักดี	๗๖	๒	
๕	สวนสละอินโด	นางประนอม ก้านเรือง	๒๒/๕	๗	
๖	สวนผลไม้ แม่ศรีนวล	นางศรีนวล – นายธีรพล บุญจันทร์	๖๙	๒	
๗	การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	นางสมพร ศรีจันทร์	๒๔	๓	
๘	ไร่นาสวนผสม	นางปราณี วงษ์ประเทศ		๔	

๒. ด้านหัตถกรรม

คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน, งานแกะหนังตะลุง, งานทอผ้าด้วยมือ, งานเย็บปักถักร้อย, การทำหัวโขน เป็นต้น

ลำดับที่	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่		หมายเหตุ
			บ้านเลขที่	หมู่ที่	
๑	สานแห	นายสมปอง ผาแก้ว	๒๕	๘	
๒	สานสวิง	นางไมค์ สีน้อย	๓๓	๗	
๓	สานสวิง	นางพัฒน ปัญญาดี	๓๒/๑	๗	
๔	สานตะกร้า	นายลำไย พูลทา	๔๒/๓	๒	
๕	ทอผ้าไหม ทอผ้าลายลูกแก้ว	นางนันทา เทพอาสา	๔๓	๓	
๖	ทอผ้าไหม	นางประภา ภูทอง	๖๐	๘	
๗	การทอผ้าที่กระตุก	นางจร พันธ์มา		๓	
๘	เครื่องจักรสาน ตะกร้า กระดังกระต๊อบข้าวเหนียว	นายรัตน์ พันธทอง		๑	

๓. ด้านอุตสาหกรรม

คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของเป็นจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/ตู้), การแปรรูปสิ่งต่าง ๆ จากยางพารา เป็นต้น

ลำดับที่	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่		หมายเหตุ
			บ้านเลขที่	หมู่ที่	
๑	ทอเสื่อกก	กลุ่มทอเสื่อบ้านดู่		๑	
๒	โรงผลิตขนมจีน	นางจันทิพย์ อาบสุพล	๒๕	๘	
๓	การตัดเย็บเสื้อผ้า	นางเข็มทอง แก้วสุวรรณ		๓	

๔. ด้านการแพทย์

คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย (การนวดไทย/การนวดประคบสมุนไพร), การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค, การผดุงครรภ์พื้นบ้านโดยหมอตำแยชาวไทยมุสลิม (โต๊ะบีแค) เป็นต้น

ลำดับที่	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่		หมายเหตุ
			บ้านเลขที่	หมู่ที่	
๑	การใช้สมุนไพรรักษาโรค	นางพินิจ โพธิ์ขาว	๕๙	๒	
๒	การใช้สมุนไพรรักษาโรค	นายรัตน์ พันธุ์ทอง		๑	
๓	การใช้สมุนไพรรักษาโรค	นายสุวรรณ วงษ์ประเทศ	๓๘	๘	
๔	การใช้สมุนไพรรักษาโรค	นายเปลี่ยน โพธิ์ขาว	๑๕	๘	

๕. ด้านศิลปกรรม

คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม, ประติมากรรม, นาฏศิลป์, ดนตรี, ทัศนศิลป์, คีตศิลป์, การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่น การขับร้องเพลงอีแซว, ลำตัด, ลิเก, หมอลำ โนรา เป็นต้น

ลำดับที่	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่		หมายเหตุ
			บ้านเลขที่	หมู่ที่	
๑	ดนตรีพื้นบ้านอีสาน	นายสิน แก้วศรี	๑๔	๑	
๒	ดนตรีพื้นบ้านอีสาน	นายคำเล่ง ชากักดี	๗๖	๒	
๓	ดนตรีพื้นบ้านอีสาน (เป่าแคน)	นายเจียม วังศรี	๑๒๐/๔	๓	
๔	วาดภาพ	นายอำนาจ วรแสน	๔๑/๑	๘	

๖. ด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม

ลำดับที่	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่		หมายเหตุ
			บ้านเลขที่	หมู่ที่	
๑	รำผีฟ้า	นางนันทา เทพอาสา	๔๓	๓	
๒	การจัดทำพิธีหมอสู่ทำขวัญ	นายนันทพล จันทาศิลี	๑๒๙	๒	